

בבא בתרא מ"ד

התנא שנה את הרישא בלוקח אגב הסיפא פרה וטלית מעיד לו עליה
הגמרא הביאה שבברייתא שנינו שהמוכר קרקע לחבירו אינו מעיד עליה, ואם מכר מטלטלין מעיד עליהם. והסביר רב ששת, שהברייתא מדברת במקרה שראובן גזל שדה משמעון ומכרה ללוי, אם בא יהודה לערער על השדה שהיא שלו, אין שמעון יכול לבוא להעיד שהיא של לוי, כיון שהוא נוגע בעדותו שהוא מעדיף שהשדה תשאר ביד לוי. כעת שואלת הגמרא, מדוע היה לרב ששת להעמיד שהגזלן מכר ללוי, הרי יתכן להעמיד שראובן שגזל לא מכר את השדה אלא יהודה בא ומערער עליו, ואין שמעון בא ומעיד על ראובן? מתרצת הגמרא, שהתנא רוצה לשנות את הסיפא, מכר לו פרה מכר לו טלית מעיד לו עליה. ואין למצוא מקרה שמעיד לו עליה אלא כאשר ראובן הגזלן מכרם ללוי שלא באחריות, ויהודה בא ואמר שלי היא. שמעון הנגזל מעיד ללוי, שאינם של יהודה. שהרי שמעון לא יחזור ויוציאם מלוי ואינו נוגע בעדותו²⁵¹. שדוקא במכר שיש יאוש ושינוי רשות, וכששמענו ששמעון התיאש מהגזילה בעודה בבית ראובן קודם שמכרה ללוי, ויש יאוש ביד גזלן ושינוי רשות ביד הלוקח²⁵². אבל אם לא מכרה ללוי, אין שמעון מעיד לראובן. שכל זמן שהם ביד הגזלן, הנגזל יכול להוציא ממנו ואפילו שהתיאש. ולכן שמעון אינו מעיד לראובן שאינו של יהודה, כיון שהוא נוגע בעדותו²⁵³. ומשום שאי אפשר לומר את הסיפא אלא בגזל ומכר, התנא שנה גם את הרישא בגזל ומכר, לומר שיש בגזל ומכר חילוק בין קרקע למטלטלין²⁵⁴.

ואינו נוגע בעדות מפני שהגזלן מת והגזלן ומאכיל את בניו והניח פטורים מלשלם
שואלת הגמרא, מדוע בסיפא הנגזל מעיד ללוקח ומוציא את המטלטלין מיהודה המערער ומעמידה בידי הגזלן, הרי למרות שהתיאש מגופה של הגזילה לא התיאש מחוב הדמים שראובן הגזלן חייב לו. וכיון שאם יהודה יזכה בדין יתברר

251 רשב"ם פירש כשראובן מכר ללוי שלא באחריות, משום שאם ראובן מכר ללוי באחריות שמעון הוא נוגע בעדות שאע"ג שיש יאוש ושינוי רשות שמעון יוציא מלוי כיון שאין ללוי, שיחזור על ראובן, כל הפסד. ובקרקע שאין מועיל בה יאוש ושינוי רשות היא תחזור לשמעון. וקשה שבירושלמי כלאים אמרו שיאוש מועיל בקרקע אע"פ שאינה נגזלת ובהשולח משמע שיאוש מועיל בעבד אע"פ שהוא כקרקע. ונראה ר"י שמדובר כשלא התיאש והיה אפשר לחלק בין לפני יאוש ובין לאחר יאוש. תוס'.

252 אפ' למ"ד שיאוש לבדו לא קונה יאוש ושינוי רשות קונה והלוקח שאין בו כלל זכות כלל לבעלים הראשונים ולכן מעיד לו עליה. שאפילו אם הנגזל יביא עדים שראובן גזלה ממנו לא יוציא מלוי שקנה ביאוש ושינוי רשות, ואילו יהודה היה נוטלה מלוי הנגזל לא מפסיד דבר שבלאו הכי לא יוציאנה מלוי והדבר יתכן רק כשראובן גזלה ומכרה ללוי. אבל אם לא מכרה ללוי אין מעיד לו לראובן שכל זמן שהם ביד ראובן הגזלן הנגזל יכול להוציא ממנו ואע"ג שהתיאש. ולכן שמעון הוא נוגע בעדות. רשב"ם

253 שמיד ראובן הוא יכול להוציא אבל מיד יהודה לא מאחר שבית דין יזכהו ע"פ עדי.

254 שבמקרקעי אינו מעיד שהוא נוגע בעדות שתחזור לו שאין יאוש ושינוי רשות מועיל בקרקע, שקרקע אינה נגזלת ובמטלטלין מעיד שקנה אותה הלוקח ביאוש ושינוי רשות ולא תחזור למעיד שיש מ"ד בהגזל ששינוי רשות ואח"כ יאוש לא קונה. אבל ביאוש ושינוי רשות הכל מודים שהלוקח קנה ואינה חוזרת לבעלים אלא הנגזל יטול דמיה מן הגזלן. רשב"ם.

למפרע שראובן לא זגל ממנו, איך האו מעיד ומדוע לא נחשב כנוגע בעדות?
אומרת הגמרא, מדובר שהגזלן מת. ושנינו במשנה במסכת בבא קמא²⁵⁵, גזלן
שהוריש גזילה לבניו גזילה קיימת, קנו אותה ביאוש ושנינו רשות²⁵⁶, ולכן הנגזל
מעיד לגזלן מפני שאינו נוגע בעדותו.

מדוע ר"ש לא העמיד בירוש
מקשה הגמרא, ועדיין מדוע העמיד רב ששת בגזל
ומכר, הרי יכל להעמיד בגזל והוריש ויהודה תובע

בעלות על הקרקע או המטלטלין. ובזה מחלקת הברייתא שבקרקע שמעון אינו
מעיד כיון שנוגע בעדותו שהרי הקרקע תחזור אליו מהיורשים. אבל במטלטלין
מעיד שהרי המטלטלים ישארו אצל היורשים? ומובן שלא העמידו כך את
הברייתא אם סוברים שרשות יורש אינה כרשות לוקח, וממילא אם הגזילה קיימת
חייב היורש להחזיר לנגזל, והברייתא לא מסתדרת שהרי שמעון אינו מעיד גם
על מטלטלין שהם אמורים לחזור אליו. אבל למי שסובר שרשות יורש כרשות
לוקח, והמשנה מדברת אפילו בגזילה קיימת²⁵⁷, יכל רב ששת להעמיד בירוש
ולא שהגזלן מכר?

ועוד קשה לאביי שיאמרו מפני
שחוזרת ואינה חוזרת

ועוד קשה לאביי, אם כפי שהעמיד רב ששת, היה
לברייתא לומר שהחילוק הוא שבמכר לו שדה אין
מעיד לו עליה מפני שחוזרת לו, מכר לו פרה או טלית מעיד עליה מפני שאינה
חוזרת לו. ולא כפי שהברייתא אמרה שהטעם הוא משום אחריות? אלא יש לומר
שהרישא של הברייתא באה לומר כמו שאמר רבין בר שמואל משמו של שמואל,
המוכר שדה לחבירו שלא באחריות, אין מעיד לו עליה, מפני שמעמידה בפני
בעל חובו²⁵⁸. ולא מדובר בגזל ומכר²⁵⁹, אלא במוכר קרקע שלו שהיתה משועבדת
לבעל חוב. ובא אדם שמערער שהיא שלו, אין המוכר יכול להעיד ללוקח, מפני
שאחריותו של בעל חוב על המוכר לגבות מקרקע זאת. ונוח לו שתעמוד ביד
הלוקח ובעל חובו יחזור לגבות ממנה והמוכר לא יקרא "לוה רשע ולא ישלם"²⁶⁰,
ולכן אין מעיד שהוא נוגע בעדות. אבל בסיפא כשמכר ללוקח פרה או טלית, ובא
אדם שמערער שהיא שלו, המוכר מעיד לו²⁶¹. מפני שאין אחריותו של בעל חוב
עליו לגבות מטלטלין ששעבד ומכר לאחרים, ואינו נוגע בעדות²⁶².

255 אע"פ שבניו עצמם נהנו מן הגזילה פטורים שהם לא גזלו דבר.

256 או כשאכלום כמו שמעמידים שם.

257 כמו שמשמע מהלשון והניח לפניהם.

258 הברייתא מדברת דוקא שלא באחריות, שאז יכול להעיד על פרה וטלית, ורבין בר שמואל מדבר בכל ענין
ונקט רבותא אפ' שלא באחריות. תוס'.

259 ואפילו שהדין הוא כן כמו שאמרו לעיל אבל הברייתא לא מדברת בכך.

260 וכנגד לוקח לא יהיה לוה רשע שהרי לא באחריות מכר לו.

261 וכגון שמכרה לו שלא באחריות.

262 אפילו עשאו אפותיקי לבעל חוב ואח"כ מכרם לאחרים כרבא.

אבל פרה וטלית לא רק בסתם אינם ומוסיפה הגמרא, שדוקא בית או שדה אין מעיד ומשתעבדים עליו, אבל פרה וטלית מעיד לו בין אם מכר לו את המטלטלין בסתם, שלא ייחד אותם לבעל החוב לגביית החוב, ומטלטלין לא משתעבדים לבעל חוב²⁶³. ואפילו אם כתב לו שייגבה מגלימה שעל כתפו, הוא רק כשהם בעינם אבל לא כשאינם בעינם. אלא אפילו אם יחד את הפרה והטלית לגבות את חובו משם על ידי 'אפותיקי', בעל חוב לא גובה ממנו. כמה שאמר רבא, עשה עבדו אפותיקי ומכרו בעל חוב גובה ממנו²⁶⁴, שורו וחמורו אפותיקי ומכרו אין בעל חוב גובה הימנו²⁶⁵. מפני שלמכירת קרקע יש קול והלקוחות הפסידו לעצמם, ואילו לפרה וטלית אין קול והלקוחות אינם יכולים להזוהר. ולכן בפרה וטלית מעיד לו עליה מפני שאין מעמידה בפני בעל חובו.

כשקנה ומכר לאלתר שואלת הגמרא, מדוע בפרה וטלית מעיד לו עליה, נחשוש שמא המוכר הקנה לבעל חובו להשתעבד לו לגבות מהם את חובו אם לא יפרענו בזמנו, מטלטלין אגב קרקע²⁶⁶. וחזר ומכרם, וכשהוא מעיד ללוקח שהם שלו הוא נוגע בעדות, מפני שמעמידם בפני בעל חובו. כמו שאמר רבה, שאם הקנה לו מטלטלין אגב קרקע, בקניית הקרקע קונה גם את המטלטלין²⁶⁷. ואמר רב חסדא והוא שכתב לו 'דלא כאסמכתא ודלא כסופסא דשטרי'²⁶⁸? עונה הגמרא, מה ששינינו שהוא מעיד לו עליה, מדובר כשקנה את הפרה והטלית ומיד מכרה בפנינו, ובודאי לא לזה בינתים ולא שעבדם למלוה.

כשא' עדים ידענו שלא היה לו קרקע מעולם שואלת הגמרא, שעדיין יש לחשוש שמא ואין ראייה שדאקני קנה ומכר לא משתעבד אמר לו 'דאקני'²⁶⁹. שהקנה למלוה את הפרה והטלית אגב קרקע, כגון שלפני כן כשלוה כתב למלוה בשטר אני משעבד לך אגב הקרקעות את כל נכסי שקניתי ושאני עתיד לקנות. וכשקנה אחר כך את הפרה והטלית הם נשתעבדו לו מיד. ומדוע הוא מעיד לו?, ומכך שלא חוששים לזה נלמד שמי שכותב 'דאקני', שאומר לחבירו נכסים שאני עתיד לקנות אני מוכר לך או משעבד לך, ואחר כך קנה ומכר, קנה והוריש לא משתעבד לזה

263 מפני שאין להם קול והלקוחות לא יזוהרו שאם מטלטלין משתעבדים אין לך אדם שיקנה מטלטלין מחברו שמא יטרפום ממנו.

264 אפ' אם רב סובר שעבד הוא כקרקע נקט אפותיקי להשמיע שבין בשטר ובין בע"פ. תוס'.

265 לא מנו את מכר שגם הוא מפקיע מידי שיעבוד עם הקדש מפני שהקדש מפקיע שיעבוד אפ' כשהקנה מטלטלים אגב קרקע. תוס'.

266 וגובה מטלטלים מן הלקוחות שנכסים שאין להם אחריות כגון מטלטלין נקנים עם נכסים שיש להן אחריות לענין מתנה בכסף בשטר ובחוקה, והוא הדין לענין שיעבוד מיגו שהשעבוד חל על המקרקעים חל גם על מטלטלין. אבל הקנה לו מטלטלין גרידא בסודר להשתעבד לו לכשיגיע זמנו, שאם לא יפרענו יגבה מהם לא קנה ואפילו בלשון מתנה שכל דאי לא קנה שהיא אסמכתא, ואסמכתא לא קונה. רשב"ם.

267 כשכתב בשטר השעבוד שהוא משעבד את המטלטלין עם מקרקעין.

268 שכיון שאין זו מכירה גמורה ולא מתנה ולא משכון אלא שעבוד בעלמא ודומה לאסמכתא שאמר לו אם לא אפרע לך לזמן פלוני תגבה מכאן לכך צריך לכתוב בו לחזק את שטרו דלא כאסמכתא שאסמכתא לא קונה.

269 היה יכול להקשות א"כ אפ' בית ושה לא שעדיף להקשות מגופה. תוס'.

שכתב לו²⁷⁰? עונה הגמרא, גם אם נאמר שהכותב 'דאקני' משתעבד אין סתירה למה ששנינו שהוא מעיד לו, ולא חוששים שמא הקנה לו מטלטלין אגב קרקע, מפני שמדובר כשבאו עדים ואמרו ידעו בו שלא היתה לו קרקע מעולם²⁷¹. וכיון שמכר לו את הפרה והטלית בלא אחריות, וגם אין הוא מעמידה בפני בעל חובו אינו נוגע בעדותו²⁷².

ר"פ א' המוכר שדה שלא באחריות ובע"ח שואלת הגמרא, ומדוע המוכר יכול להעיד טרפה אינו חוזר נצאת שאינה שלו חוזר נגד המערער על הפרה או הטלית, הרי נוגע בעדותו בכך שרוצה להעמיד אותם ללוקח. שאמר רב פפא, אפילו שאמרו המוכר שדה לחבירו שלא באחריות ובא בעל חוב וטרפה אינו חוזר עליו, אם עדים העידו שהמוכר גזלה ומכרה לו, ובית דין הוציאוה ממנו ונתנוה לבעל השדה, הלוקח חוזר על המוכר שאינה מכירה כלל²⁷³? עונה הגמרא, מדובר שהלוקח מודה בפני עדים שהפרה²⁷⁴ נולדה בבית המוכר והטלית נארגה אצל המוכר ואינם גזל, והודאת בעל דין כמאה עדים דמי. ומשום כך המוכר מעיד לפסול את עדיו של מערער²⁷⁵, שהרי אין לו נגיעות שהחפץ יישאר אצל הקונה, כיון שהלוקח לא יחזור עליו שהרי הוא מודה שהיתה שלו.

רב וביד אמר, אף על גב שהלוקח אינו מכיר בה שהיא פרתו המוכר מעיד לו עליה, מפני שהמוכר אומר לו לכך מכרתיה לך שלא באחריות שלא אצטרך לשלם לך.

270 שאין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לידו אע"פ שעתיד לבא והיא בעיה לקמן בפרק מי שמת והבעיה לא נפשטה ומשמע מכאן שלא משתעבד.

271 מכאן תשובה לאומרים שמה שנהגו לכתוב בהרשאות ונתתי לו ד"א בחצרי אפ' שאין לו קרקע משום שאין אדם שאין לו ד"א בא"י, ומכאן משמע שיתכן שאין לו קרקע. ונראה לר"ת שכיון שמודה שיש לו קרקע והוא חוב לו ש"ע"י כך מקנה לחברו, אפ' שכמה עדים מכחישים אותו, הודאת בע"ד כמאה עדים, ולא חוששים למיחזי כשיקרא. והרב ר' חזקיהו הקשה שמ"מ נחשוש כאן שמא הקנה מטלטלין אגב קרקע והודה שיש לו קרקע, ונראה שלא חוששים כ"כ. ונראה שבוה"ו שנהגו לכתוב והקניתי לו ד"א בחצרי הוא דבר שכיח ואפ' בפרה ובטלית אינו מעיד לו עליה. תוס'.

272 ואפילו לא לקח ומכר ולא אלתר ולא אמרו אלא לא צריכא משום שלא אמורא תירץ כך לעיל אלא אתם הגמרא תירצה כן, ושיטה זו נוהגת ברוב המקומות. ור"ח פירש את ידעינן ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם שצריכים להעיד כך, זה האיש לא נתפרש מאתנו מעודו ועד היום וברי לנו במה שקנה. וכי לא קנה קרקע מעולם לא במתנה ולא בקניה כגון מה שגרסו בהאשה רבה ביבמות נשאת ואחר כך בא בעלה תצא מזה ומזה. אמר רב לא שנו אלא שנשאת כו' ומסיקים לא צריכא דאתו תרי ואמרי אנן הוינן בהדיה מכי נפק ועד השתא ואתון לא ידעיתון ליה כו'. רשב"ם.

273 רק כשבעל חוב טרפה היא מכירה, שיש אדם שקונה קרקע ליום בשביל פירות של יום אחד והפירות שאכל הם שלו. כמו ששמואל אמר בפרק שנים או חזין בעל חוב גובה את השבח, שבח אין פירי לא. אבל בלוקח מגזלן אמר המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינה שלו אמר שמואל מעות יש לו שבח אין לו ללוקח אלא הדרא ארעא והדרי פירי וכל האישב. ולכן כיון שאינו מרויח דבר אינו מכר כלל. וכאן בפרה וטלית מדוע הוא מעיד, הרי אפשר לומר שהוא נוגע בעדותו שנוח למוכר שתעמוד ביד לוקח שאם המערער יוציא ממנו בעדים שמעידים שהיא של המערער, הרי נמצא שאינה של מוכר אלא גזלה מהמערער ומכרה לזה. והלוקח יחזור על המוכר אפ' שמכר שלא באחריות. רשב"ם.

274 נקטו חמורו מפני שכך אומרים לקמן.

275 המוכר מעיד לפסול את עדיו של מערער מפני שאינו נוגע בעדותו.

